

Vita Lebuini: Lebuinus' mission og saksernes ødelæggelse af hans kirke i 772 og 775

5 *Vita Lebuini er beretningen om den engelske missionær Skt. Lebuinus (Liawin eller Lebuin), der missionerede blandt sakserne i de nordvesttyske områder i begyndelsen af 770'erne. Skriftet blev forfattet af en ukendt forfatter, sandsynligvis i sidste halvdel af 800-tallet.*

[...] [Skriftet indledes med at rose England som et land, der bebos af folk, der besidder den rette kristne fromhed. Derfor har landet også frembragt mange hellige mænd, der har opgivet deres hjemland for Guds skyld og rejst ud for at udbrede den kristne tro som missionærer. Herefter forsætter skriftet:] Herren selv formanede Skt. Lebuinus til at forsage sit land og at prædike for sakserne hinsides havet og bad ham om at belære de mennesker, der boede i frankernes og saksernes lande nær floden Isel. Efter at have modtaget denne befaling ikke blot én gang, men to og tre gange, gik han om bord på et skib og kom til præsten Gregor, der dengang ledede kirken i Utrecht,¹ som i gamle dage blev kaldt Wiltenburg. [...] [Skriftet beretter herefter om det virke for den kristne tro, som Skt. Gregor (ca. 700-775) og biskoppen af Mainz, Skt. Bonifacius (ca. 675-754), tidligere havde udført blandt friserne. Skt. Bonifacius var i Frisland blevet dræbt sammen med 52 af sine ledsagere, men Gregor havde fortsat hans arbejde blandt friserne.]

10
15
20 Skt. Lebuinus fortalte derfor Skt. Gregor, hvad Herren havde befalet ham og bad om at blive ført til det sted i hans stift, som Herren havde udpeget og befalet ham at drage omsorg for. Efter at den velsignede Gregor havde lyttet til ham, lykønsket ham og budt dette Herrens besøg velkommen, førte han ham til det sted, han havde nævnt og gav ham som følgesvend, Marchelmus, en Guds tjener, der havde været en af Willibrords disciple.² Så blev han modtaget i det hus, der tilhørte en enke ved navn Abarhilda og nød hendes gæstfrihed i nogle dage.

25 Da mange havde taget imod hans undervisning, byggede de kristne, der boede der, et oratorium for ham nær den vestlige bred af floden Isel³ på et sted kaldet Wilp,⁴ og ikke længe efter byggede de en kirke og en bolig på den østlige bred af samme flod,⁵ hvor Guds mand [Lebuinus] forblev i den hensigt at udøve Guds værk. Fra tid til anden gik han ind i Saksen for at se, om han kunne vinde sjæle til Gud, og han overtalte mange til at tage imod troen på Kristus. Blandt hans venner og bekendte var der folk fra adelen, hvoraf den ene var en rig mand ved navn Folcbert, der boede i landsbyen Suderg.

30 Men da det ikke var muligt for ham, der bar Kristi lys, at forblive skjult længe, og ej heller for Kristi frø at gro uden forfølgelse, opstod der klager blandt dem, der ikke troede, og de begyndte at true Guds mand, fordi nogle iblandt dem havde forladt den gamle gudsyndelse og påbegyndt nye skikke. "Hvorfor får vi ikke få fat på denne fanatiker," sagde de, "og giver ham det, han fortjener for at traske omkring i landet og plapre løs med sine besværgelser og drive folk

¹ Utrecht: by i det nuværende Holland, nær Frisland. Lebuinus menes at have påbegyndt sin mission i ca. år 770.

² Willibrord (ca. 658-739): engelsk missionær, der i 690 havde påbegyndt missionen blandt friserne og i 695 blevet udnævnt til biskop af Utrecht.

³ Isel: floden IJssel i den centrale del af det nuværende Holland.

⁴ Wilp: landsby beliggende i det nuværende Holland, ca. 4 km syd for byen Deventer.

⁵ Dvs. i byen Deventer.

ud af deres gode sind?" Og så rottede de sig sammen, nedbrændte hans kirke og fordrev de kristne fra deres midte.⁶

5 I gamle dage havde sakserne ingen konge, men udnævnte herskere over hver landsby; og det var deres skik at holde en rådsforsamling en gang om året i midten af Saksen nær floden Yser på et sted kaldet Marklo.⁷ Der plejede alle lederne at samles, og de fik følgeskab af tolv adelsmænd fra hver landsby sammen med lige så mange frigivne og livegne. Der bekræftede de lovene, afsagde domme i ekstraordinære sager og udarbejdede efter fælles overenskomst planer for det kommende år, hvilket enten kunne føre dem til fred eller i krig.

10 Folcbert, som vi allerede har nævnt, havde en søn ved navn Helco, som med de andre unge var ved at drage afsted til mødet. En morgen, mens han talte til sin søn, sagde han blandt andet: "Jeg er bekymret for Wine" – for sådan plejede han at kalde Lebuinus – "og jeg er bange for, at hvis han mødes med dem, der hader ham, vil de enten dræbe ham eller trække ham med til mødestedet og få ham dræbt der." Mens han endnu talte, begyndte hundene at gø i hallen og knurre ad nogen, der trådte ind. Den unge mand Helco gik hen til døren for at se, hvem det var, 15 og der fandt han Lebuinus, der forsøgte at jage hundene væk med sin stok. Han løb hen til ham, og idet han jagede hundene væk, førte han ham med glæde hen til sin far. Efter at de havde hilst på hinanden og sat sig, sagde Folcbert til Guds mand: "Du er netop kommet på det rigtige tidspunkt, min kære Wine, for jeg ønsker at se dig og veksle et par ord med dig. Hvor agter du at drage hen nu?" Guds mand sagde: "Jeg drager til saksernes møde." Folcbert sagde: "Du står på 20 venskabelig fod med mange af os, kære Wine, og det, du siger, glæder selv mig. Men jeg hører, at der er mange uforskammede unge fyre, der fornærmer og truer dig. Lyt til mig og vær på vagt over for dem. Drag ikke til mødet, men vend hjem til din ven Davo. For når mødet er overstået, kan du rejse omkring under mindre fare og så kan du komme hertil i sikkerhed og vi vil med meget stor fornøjelse lytte til dine ord." Guds mand svarede: "Jeg må ikke undlade at være 25 til stede ved dette møde, for Kristus selv har befalet mig at forkynde hans ord til sakserne." Folcbert sagde: "Du vil ikke slippe derfra." Han svarede: "Jeg skal nemt nok slippe derfra, thi han, der sendte mig, vil være min støtte." Da han ikke kunne overtale ham, sendte han ham væk.

30 Da dagen for mødet oprandt, var alle lederne til stede, ligesom de andre, hvis pligt det var at deltage. Da de så var samlet, fremsagde de først bønner til deres guder, hvilket er deres skik, idet de bad dem om at beskytte deres land og vejlede dem i at tage beslutninger, der både var nyttige for dem selv og til glæde for guderne. Da der var blevet dannet en kreds, begyndte de diskussionerne.

35 Pludselig dukkede Lebuinus op i midten af kredsen, klædt i sine præstelige klæder, bærende et kors i hænderne og en udgave af evangelierne i armhulen. Idet han løftede sin stemme, råbte han: "Hør mig, lyt. Jeg den almægtige Guds budbringer, og til jer saksere bringer jeg hans befaling." Forbavset over hans ord og hans usædvanlige udseende, faldt der tavshed over forsamlingen. Guds mand fulgte derefter op på sin bekendtgørelse med disse ord: "Himlens Gud og verdens hersker og hans søn, Jesus Kristus, befaler mig at fortælle jer, at hvis I er villige til at 40 være og at gøre det, som hans tjenere fortæller jer, vil han skænke jer goder, som I aldrig har hørt om før." Så tilføjede han: "Eftersom I aldrig før dette tidspunkt har haft en konge over jer,

⁶ Denne første nedbrænding af Lebuinus' kirke i Deventer dateres til år 772.

⁷ Marklos placering er ikke blevet lokaliseret. Floden Yser er identisk med Weser.

så skal ingen konge sejre imod jer og underlægge jer sin magt. Men hvis I er uvillige til at tage imod Guds bud, så er en konge i nærheden blevet forberedt, som vil invadere jeres lande, plyndre og ødelægge dem og udsuge jeres styrke i krig; han vil drive jer i landflygtighed, fratage jer jeres arv, dræbe jer med sværdet og overdrage jeres ejendele til hvem, han ønsker: og herefter vil I være hans og hans efterfølgeres slaver.”⁸

5 Efter dette kunne de ikke længere vare deres tunge og råbte med høj røst: ”Dette er den omvandrende charlatan, der vandrer omkring i landet og prædiker vild, fantastisk nonsens. Fang ham og sten ham til døde.” På trods af de anstrengelser, som de klogere blandt dem gjorde for at forhindre det, løb pøbelen hen til hegnet tæt ved, vristede pæle ud af det, beskar og skærpede dem og kastede dem, idet de forsøgte at spidde ham. Men pludselig var han der ikke længere. Så fordømte alle de – både de, der var blevet forvirrede og de, der havde forsøgt at kontrollere dem – deres handling som uretfærdig, og i særdeleshed en af dem, en taler ved navn Buto, klatrede op på stammen af et træ og talte til dem på følgende måde: ”Alle jer, der ejer nogen sans for retfærdighed, lyt til det, jeg har at sige. Når normannerne, slaverne og friserne eller andre folk sender budbringere til os, modtager vi dem fredeligt og lytter høfligt til det, de har at sige. Men nu, da der kommer et sendebud fra Gud til os – se på de fornærmelser vi overdænger ham med! Den lethed, hvormed han undslap vores hænder, burde bevise for jer, at han talte sandt, og at de trusler, han ytrede, ikke er langt fra at ville ske.”

15 Bevæget af fortrydelse over det, de havde gjort, besluttede de, at Guds sendebud skulle gå uskadt, hvis han dukkede op igen, og at han skulle have lov til at rejse hvor som helst hen, han ville. Så efter denne afgørelse var blevet taget, fortsatte de med den sag, de var i gang med.

20 Derfor drog Skt. Lebuinus omkring, hvor end Guds ånd førte ham, idet han var standhaftig i Guds værk, indtil han gav sin sjæl tilbage til sin Skaber. Han blev efter sin død begravet i kirken, som tidligere var blevet brændt ned og genopbygget. Men efter hans død ødelagde de onde saksere dette sted og sætte ild til kirken, og i tre dage forsøgte de uden held at finde hans legeme.⁹ Samtidig døde også abbed Gregor, og hans stift blev overtaget af hans nevø Albricus, der elskede Liutger¹⁰ med en dyb hengivenhed. Han [Albricus] sagde til ham [Luitger]: ”Fordi du er nu min kæreste bror, beder jeg dig om at udføre mine ønsker. For det sted, hvor Skt. Lebuinus udførte sit arbejde indtil sin død, og hvor han nu ligger begravet, er blevet ødelagt. Jeg ønsker, at du skal genskabe dette sted og genopbygge kirken over hans legeme.”

30 Derfor ledte Guds tjener, Liutger, i lydighed mod befalingerne fra sin herre, efter helgenens legeme på det sted, der lige er nævnt, men var ude af stand til at finde det. Han begyndte dog at opføre en kirke på det sted, hvor han mente, at den burde være. Da han havde lagt grunden og forsøgte at opføre murene, viste Skt. Lebuinus sig for ham i en drøm og sagde: ”Kæreste bror Liutger, du har gjort det godt med hensyn til at genskabe Guds kirke, som hedningene har ødelagt for så længe siden. Mit legeme, som du ledte efter, vil blive fundet begravet under den sydlige mur, som du har bygget.” Den følgende morgen, efter at have bedt sine bønner, fandt Liutger liget på det sted, der var blevet beskrevet for ham i drømmen, og, idet han samlede en stor flok mænd, fik han flyttet fundamentet til den sydlige del af bygningen, så helgenens grav kun-

⁸ Gengivelsen af Lebuinus' tale bærer præg af en senere tids efterrationalisering i lyset af saksernes nederlag i de efterfølgende krige mod frankerkongen Karl den Store.

⁹ Denne anden ødelæggelse af Lebuinus' kirke i Deventer dateres til 775.

¹⁰ *Liutger* (ca. 742-809): Liudger eller Lüdiger. Var ligeledes missionær blandt friserne og sakserne.

ne inddrages i kirken.¹¹ Det er på dette sted, at Gud udvirker mange mirakler ved sin tjener Lebuinus endda indtil den dag i dag.

- 5 *Vita Lebuini*: Oversættelse af J. Rosenløv efter C. H. Talbot: *The Anglo-Saxon Missionaries in Germany*, London (1954) s.229-234.

¹¹ Beretningen om Liutgers genopførelse af Lebuinus' kirke i Deventer kendes ligeledes fra et tidligere skrift om Liutgers liv forfattet af Alfrid af Münster (d. 849).